

INCLUSIEF ONDERWIJS VOOR DREAMERS

Dit non-paper fungeert als de basis van een landelijk convenant ten behoeve van inclusief onderwijs voor Nederlandse Dreamers. Dreamers zijn Nederlandse jongeren zonder verblijfsvergunning, die beschikken over een Nederlands middelbareschooldiploma en dromen van een opleiding in het mbo of hoger onderwijs.

Bijdragen aan inclusief onderwijs voor Dreamers in het hele land? **Neem contact op met de landelijke beweging DreamersNL: dreamersnl.org/contact/**

Alle kinderen en jongeren die opgroeien in Nederland moeten de kans krijgen zich te ontwikkelen en het beste uit zichzelf te halen. Het onderwijs speelt daarin een centrale rol. Voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren is het essentieel om perspectief te hebben op vervolgonderwijs na het behalen van hun middelbareschooldiploma.

Het recht op onderwijs is vastgelegd in Nederlandse wet- en regelgeving. Dit recht geldt ook voor minderjarige jongeren zonder verblijfsvergunning. Vanaf het moment dat zij 18 jaar oud zijn, verandert dat. Inschrijven voor een vervolgopleiding is dan niet meer vanzelfsprekend, ook als deze jongeren in Nederland (geboren en) getogen zijn, de taal spreken en het vereiste schooldiploma hebben behaald. Vanuit het recht op onderwijs, het gelijkheidsbeginsel en het belang van de samenleving bezien, is dit onbegrijpelijk en onacceptabel. Iedereen die daartoe in staat is, moet middels scholing en werk actief aan deze samenleving kunnen bijdragen.

Onderwijs is een mensenrecht. Het vraagt actieve inzet van scholen, onderwijsinstellingen, gemeenten, organisaties, vakbonden en personen om dit mensenrecht waar te maken.

Ervan uitgaande dat:

- alle kinderen in Nederland recht hebben op onderwijs en op toegang tot beroepsopleiding en bijscholing (Handvest van de grondrechten van de EU, artikel 14);
- deze kinderen dezelfde toegang moeten hebben tot beroeps- en hoger onderwijs als hun leeftijdsgenoten en dat dit essentieel is voor hun persoonlijke, pedagogische en professionele ontwikkeling (Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, artikel 13);
- het idee dat het recht op onderwijs plotseling ophoudt bij een leeftijdsgrens van 18 jaar de universele aard van dat recht ondermijnt;
- onderwijsinstellingen in Nederland (middels Sustainable Development Goal 4) een professionele opdracht hebben om inclusief, gelijkwaardig en kwalitatief onderwijs te bieden;
- het mbo en hoger onderwijs in Nederland zich inzetten voor gelijke kansen en obstakels wegnemen die studenten ervan weerhouden hun talenten en potentie te ontwikkelen (Thema Gelijke Kansen en Inclusie MBO Raad; Position paper Vereniging Hogescholen);
- jongeren die toegang krijgen tot vervolgonderwijs een wezenlijke bijdrage leveren aan de samenleving, bijvoorbeeld in krapteberoepen in het onderwijs, de zorg en de bouw;

verzoeken wij scholen, onderwijsinstellingen, gemeenten, organisaties, vakbonden en personen zich in te zetten voor inclusief onderwijs. Ook vragen wij deze spelers gestalte te geven aan een **landelijk onderwijsconvenant voor Nederlandse Dreamers**, zodat zij in het hele land gelijkwaardige toegang tot (vervolg-)onderwijs krijgen.

DREMPELS

Een EU-breed onderzoek van PICUM (Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants) stelt dat Dreamers momenteel geen gelijkwaardige toegang tot het onderwijs hebben. De **volgende drempels in de toegang tot het Nederlandse onderwijssysteem** zijn bekend uit wetenschappelijk onderzoek en praktijk.

Voorlichting en inschrijving

- **De informatievoorziening over het recht op onderwijs is ontoereikend.** Dreamers geven aan dat professionals binnen en buiten het onderwijs weinig weten over de mogelijkheden om door te stromen naar het mbo en hoger onderwijs;
- **De inschrijfprocedure voor een mbo-, hbo- of wo-opleiding is ingewikkeld** voor Dreamers, aangezien zij niet beschikken over een BSN of DigiD. Het komt erop neer dat deze procedure maatwerk vereist van de studentenadministratie van onderwijsinstellingen. Deze afdelingen zijn echter onvoldoende toegerust om Dreamers te begeleiden in de aanmeld- en inschrijfphase vanwege de hoge werkdruk en beperkte kennis van het recht op onderwijs;
- Door wet- en regelgeving is het moeilijk om meerderjarige jongeren zonder rechtmatig verblijf **in te schrijven voor rijksbekostigde opleidingen.**

Studiesucces

- **Dreamers ervaren negatieve psychosociale effecten** door de beperkte toekomstperspectieven na hun achttiende verjaardag, zoals afwijzing en uitsluiting. Dat zorgt ervoor dat zij minder gemotiveerd en geconcentreerd zijn in de klas;
- **Dreamers komen administratieve obstakels** tegen tijdens het afleggen van (praktijk-)examens, zoals de identificatieplicht. Niet alle jongeren kunnen zich identificeren met een (buitenlands) paspoort of (tijdelijk of oud) verblijfsdocument, waardoor zij in de problemen komen met surveillanten en examinatoren. Dat kan ertoe leiden dat jongeren vertraging oplopen of weggestuurd worden tijdens het examen;
- **Stage lopen is een complexe onderneming** voor Dreamers, omdat zij niet over een BSN of DigiD beschikken. Zowel in het mbo als hoger onderwijs lopen jongeren tegen praktische drempels aan, zoals de aanvraag van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) en de aansprakelijkheidsverzekering;
- Door wet- en regelgeving is het moeilijk voor **Dreamers in het hoger onderwijs (en mbo-studenten die na hun achttiende zijn gestart) om te voldoen aan verplichte stage-onderdelen** van het opleidingscurriculum. Dat kan ervoor zorgen dat jongeren vertraging oplopen of hun diploma niet kunnen behalen.

Financiële ondersteuning

- **Dreamers (of hun ouders/verzorgers) hebben grote moeite om studiekosten te betalen**, zoals les- of collegegeld, studiemateriaal, boeken, laptops en reiskosten. Dat komt onder andere doordat zij geen recht hebben op financiële ondersteuning van de overheid, zoals studiefinanciering of studentenreisproduct. Evenmin krijgen zij toegang tot financiële hulpmiddelen als het studentenondersteuningsfonds (voorheen Profileringsfonds) of het mbo-studentenfonds;
- Door wet- en regelgeving moeten Dreamers het **instellingscollegegeld in het hoger onderwijs betalen**, variërend van 6.000-30.000 euro per jaar. Vanwege hun verblijfsstatus leven Dreamers (en hun ouders/verzorgers) vaak in kwetsbare leefomstandigheden, waardoor zij niet in staat zijn om deze bedragen te verstrekken.

BEST PRACTICES

De volgende maatregelen en acties bevorderen inclusie en gelijke kansen in het onderwijs.

Algemeen

- **Convenanten en regelingen afsluiten** ten behoeve van toegang tot het mbo en hoger onderwijs voor Dreamers. In Den Haag en Amsterdam is het convenant ondertekend door onderwijsinstellingen en de gemeente. In Den Haag is het ingebed in de Lokale (hier: Haagse) Educatieve Agenda, een instrument dat in meer steden ingezet kan worden. In Rotterdam, Utrecht, Eindhoven en Nijmegen hebben onderwijsinstellingen zelf een structurele regeling opgezet voor deze doelgroep;
- **Mogelijkheden in kaart brengen om te komen tot een alternatieve vorm van studiefinanciering**, lokaal dan wel landelijk;
- **Informatiemateriaal opstellen** voor Dreamers, met daarin de mogelijkheden die zij hebben om een opleiding te volgen in het middelbaar beroeps- en hoger onderwijs.

Voortgezet onderwijs

- **Scholen zetten in op informatievoorziening over het recht op onderwijs** voor mentoren, decanen en zorgcoördinatoren. Hierin besteden zij aandacht aan de mogelijkheden voor leerlingen om door te stromen naar het middelbaar beroeps- of hoger onderwijs;
- **Scholen werken nauw samen met leerplichtambtenaren en maatschappelijke organisaties** om leerlingen zonder verblijfsvergunning te begeleiden in de mogelijkheden om middelbaar beroeps- of hoger onderwijs te volgen.

Middelbaar beroepsonderwijs

- Mbo-instellingen werken samen met hun studentenadministratie en informatiebalie om het **aanmeld- en inschrijfproces te vergemakkelijken** voor jongeren zonder BSN of DigiD. Op de website en andere informatiebronnen maken mbo-instellingen duidelijk waar jongeren terecht kunnen als zij vastlopen in de aanmelding;
- **Mbo-instellingen slaan de handen ineen met stagebedrijven en maatschappelijke organisaties** om een passende oplossing te vinden voor jongeren die stage lopen in het kader van hun onderwijscurriculum;
- **Mbo-instellingen dragen bij aan het vergroten van studiesucces** van jongeren zonder verblijfsvergunning, onder meer via intensieve studiebegeleiding, peer-to-peer mentoring en interne studietoetsprogramma's;
- **Mbo-instellingen brengen mogelijkheden in kaart binnen hun Onderwijs- en Examenregeling (OER)** om examens af te leggen zonder (buitenlands) paspoort of verblijfsdocument, zoals het opstellen van een proces-verbaal ten behoeve van surveillanten en examinatoren.

Hoger onderwijs

- Hogeronderwijsinstellingen werken samen met hun studentenadministratie en informatiebalie om **het aanmeld- en inschrijfproces te vergemakkelijken** voor Dreamers zonder BSN of DigiD. Op de website en andere informatiebronnen maken zij duidelijk waar jongeren terecht kunnen als zij vastlopen in de aanmelding;
- **Hogeronderwijsinstellingen verlagen het (instellingscollegegeld-)tarief** voor Dreamers, bijvoorbeeld naar een tarief ter hoogte van het wettelijk collegegeld;

- **Hogeronderwijsinstellingen bieden ondersteuning bij het aanvragen en verkrijgen van een studieverblijfsvergunning** voor Dreamers;
- Als een studieverblijfsvergunning niet tot de mogelijkheden behoort, passen hogeronderwijsinstellingen **maatwerk toe om op een andere manier toegang tot het onderwijsaanbod te faciliteren**, zoals contract- of gastonderwijs;
- **Hogeronderwijsinstellingen brengen mogelijkheden in kaart binnen hun Onderwijs- en Examenregeling (OER)** om examens af te leggen zonder (buitenlands) paspoort of verblijfsdocument, zoals het opstellen van een proces-verbaal ten behoeve van surveillanten en examinatoren;
- **Hogeronderwijsinstellingen slaan de handen ineen met stagebedrijven en maatschappelijke organisaties** om een passende oplossing te vinden voor Dreamers die stage lopen in het kader van hun onderwijscurriculum;
- **Hogeronderwijsinstellingen dragen bij aan het vergroten van studiesucces** van Dreamers, onder meer via intensieve studiebegeleiding, peer-to-peer mentoring en interne studiesuccesprogramma's.

BRONNEN

Convenant Amsterdam (2022) Convenant pilot Toegang Hoger Onderwijs voor ongedocumenteerde (Amsterdamse) jongeren: Addendum Akkoord voor divers, inclusief en maatschappelijk betrokken onderwijs. *Iedereen Aan de Slag*. <http://iedereen-aandeslag.nl/wp-content/uploads/2022/04/definitieve-versie-convenant-Amsterdam.pdf>

Convenant Den Haag (2023) Convenant Haagse Dreamers: Toegankelijk en inclusief onderwijs voor ongedocumenteerde jongeren in Den Haag. *Iedereen Aan de Slag*. <http://iedereen-aandeslag.nl/wp-content/uploads/2023/10/Convenant-Haagse-Dreamers-Definitieve-tekenversie-26-september-2023.pdf>

De Jong, M., Van Stapele, N., Valbusa, E., De Vries, S., Cornets de Groot, S. & Opdam, J. (2024) Samen werken aan inclusieve Hogescholen met oog voor Diversiteit: Een actueel overzicht van de stand van zaken rond De speerpunten van de position paper van de Vereniging Hogescholen. *VH*.

Dez, J. & Fiorito, T. (2022) Toegang tot Hoger Onderwijs voor Ongedocumenteerde Jongeren: Het 'Amsterdamse convenant' Uitgelegd. *Verblijfblog VU*. <https://verblijfblog.nl/toegang-tot-hoger-onderwijs-voor-ongedocumenteerde-jongeren-het-amsterdamse-convenant-uitgelegd/>

Heleta, S. & Tohiera Bagus (2021) "Sustainable development goals and higher education: leaving many behind." *Higher Education* 81, no. 1: 163-177.

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1967) Chapter 3, article 13. *United Nations Treaty Collection*. https://treaties.un.org/doc/Treaties/1976/01/19760103%2009-57%20PM/Ch_IV_03.pdf

MBO Raad (2024) Thema: Gelijke kansen & inclusie. *MBO raad*. <https://www.mboraad.nl/themas/gelijke-kansen-inclusie>

Pfeiffer, B., Guérin, L. & Van Stapele, N. (2023) Gelijke Kansen, Diversiteit en Inclusie in het MBO – Eindrapportage van Project 8. *MBO raad*. <https://gelijke-kansenmbo.nl/publicaties/eindrapportage-project-8/>

PICUM (2012) Undocumented Children: Barriers to Accessing Social Rights in Europe. Submission ONHCR by PICUM. *ONHCR*. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2012/Submissions/PICUM.pdf>

Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (2000) Artikel 14 Recht op onderwijs. *European parliament*. https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_nl.pdf

Vereniging Hogescholen (2022) Position paper - mei 2022: Samen werken aan inclusieve hogescholen met oog voor diversiteit. *Vereniging Hogescholen*. https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/001/302/original/085_044_08_PP_INCLUSIE_DEFDEFDEF.pdf?1657625250